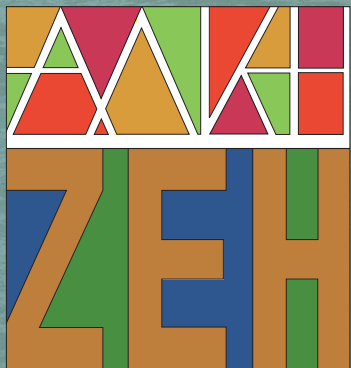
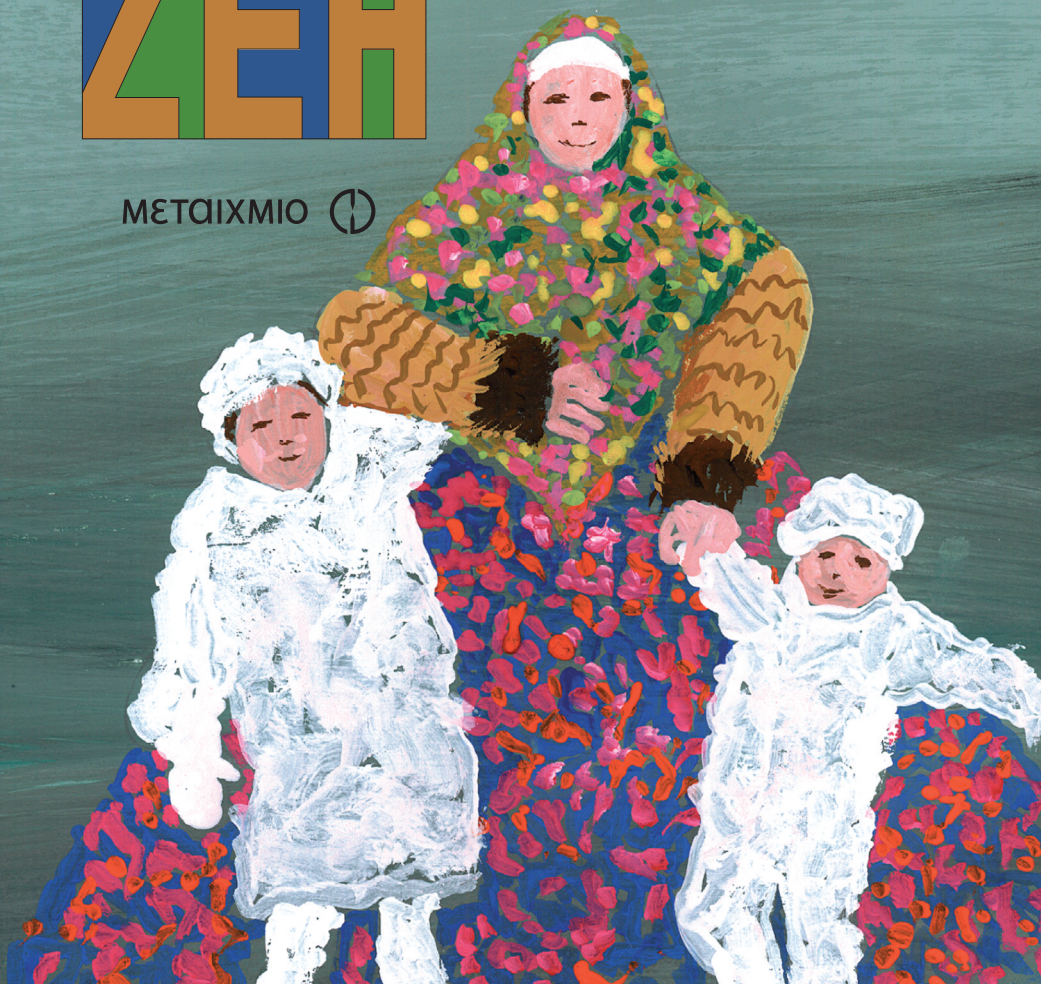

Ο θεῖος Πλάτων

ΜΕΤΑΙΧΜΙΟ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο θείος Πλάτων κι εγώ.....	9
Ο Ντιν-νταν-ντον	21
Μια γριούλα που τη λένε Μπάμπουσκα.....	35
Ένας ποιητής που τον λένε Πούσκιν	52
Πρόλογος	62
Δάσος.....	74
Σχολείο	94
Το σχέδιο της Ίρας.....	102
Ντασβιντάνια.....	115

Πρόλογος

*Γαϊδουρίσιες σκέψεις ενός γαϊδουριού
από την Ελλάδα που ζει στη Μόσχα*

Η ΙΡΑ ΜΟΥ ΕΞΗΓΗΣΕ τι θα πει πρόλογος. Δεν είναι άνθρωπος όπως νόμιζα – αν και θα του ταίριαζε να 'ναι άνθρωπος και μάλιστα πολύ βαρετός κι αντιπαθητικός. Είναι, λέει, ένα πράγμα που το λες πριν αρχίσεις να διηγέσαι μια ιστορία, για να καταλάβουν καλύτερα τι θέλεις να πεις.

Εγώ το βρίσκω πολύ κουτό αυτό. Αν διηγέσαι κάτι κι ο άλλος δεν το καταλαβαίνει με την πρώτη, θα πει πως δεν ξέρεις πού πάνε τα τέσσερα. Καλύτερα τότε να σωπαίνεις και δε σε βοηθάνε χιλιάδες πρόλογοι, μακάρι να 'ναι κι άνθρωποι με άσπρα πουκάμισα και παρδαλές γραβάτες. Έλα όμως που η Ίρα, που τα ξέρει όλα, λέει πως χωρίς πρόλογο δε γίνεται! Γι' αυτό πολλές φορές ακούω τον μπαμπά να της λέει:

— Τέλειωνε γρήγορα με τους προλόγους για να μου πεις τι θέλεις.

Αφού λοιπόν αυτός ο κύριος πρόλογος πρέπει να υπάρχει, τον βάζω κι εγώ στην ιστορία μου, μα με λιγάκι πονηριά –είμαι πονηρό γαϊδουράκι εγώ– τον βάζω όχι στην αρχή, αλλά τώρα.

Θέλω λοιπόν να πω στον πρόλόγό μου πως αν δεν καταλάβατε τι θέλω να πω ακούγοντας ως τώρα την ιστορία μου, είναι γιατί κι εγώ δεν το 'χω καταλάβει. Κείνη την Κυριακή όμως το πρωί κατάλαβα ένα σωρό πράγματα. Και λέω να σας τα πω μια και καλή να ξεμπερδευτώ...

Κυριακάτικος πρόλογος

Οι γαϊδουρίσιες μέρες, δεν ξέρω για τις ανθρώπινες, περνάνε γρήγορα και καθόλου βαρετά, άμα έχεις να κάνεις κάτι, να δεις ή να μάθεις καινούρια πράγματα. Κι εγώ έμαθα πολλά από τότε που με ξετύλιξαν τα παιδιά από το παρδαλό χαρτί, κι απ' αυτό κατάλαβα πως πέρασε κάμποσος καιρός.

Το χιόνι σταμάτησε να πέφτει κι οι χιονονιφάδες δε χορεύουν τον ξέφρενο χορό τους. Τα ξημερώματα δεν έρχονται πια άνθρωποι, με κάτι σιδερένια μπαστούνια, να σπάσουν τον πάγο που κάνει τον δρόμο

να γυαλίζει σαν καθρέφτης. Τα παιδιά δεν μπορούν να τρέχουν με τα παγοπέδιλα στην αυλή, γιατί ο πάγος δεν είναι σκληρός, όπως λέει η Ίρα. Οι μόνες ώρες που δεν περνάνε καθόλου μα καθόλου είναι όταν με θρονιάζουν πάνω στο ράφι πλάι στον Δημέλ. Κάθε φορά δοκιμάζω να του πιάσω κουβέντα και δε λέω να το πάρω απόφαση πως κι αυτός και οι κούκλες είναι άψυχα κι άχαρα παιχνίδια. Έχουν δίκιο η Ίρα και οι φίλες της που σοφίζονται δικά τους ζωντανά παιχνίδια και δεν καταδέχονται ποτέ να παίξουν με τον Δημέλ ή με τις κούκλες. Μια φορά μάλιστα άκουσα την Όλια που μιλούσε για κάποιο κοριτσάκι από τον παιδικό σταθμό κι έλεγε πως είναι πολύ σαχλό, γιατί παίζει όλη την ώρα μόνο με τις κούκλες της.

Αυτή όμως την Κυριακή, παρόλο που καθόμουνα στο ράφι, δε βαρέθηκα καθόλου, γιατί ήρθανε στην κάμαρα των παιδιών η μαμά, ο μπαμπάς κι ο Ντιν-νταν-ντον και κουβεντιάζανε. Κι εγώ άκουγα με τεντωμένα αυτιά. Τα παιδιά δεν ήτανε στο σπίτι. Είχε έρθει η Αλιόνα με τη μαμά της, που είναι και κείνη στρογγυλή και ροδοκόκκινη σαν την κόρη της, να τους πάρουν να πάνε στο παλάτι των πιονιέρων^{***}. Είπανε των πιονιέρων κι όχι του τσάρου,

^{***} Πιονιέρος, μέλος μαθητικής οργάνωσης.

το άκουσα καλά. Είναι, λέει, ένα μεγάλο παλάτι φτιαγμένο για να παίζουν τα παιδιά ό,τι παιχνίδι βάλει ο νους σου. Έχει και μια λίμνη με τεχνητό πάγο. Τώρα που ο πάγος στην αυλή μας κοντεύει σχεδόν να λιώσει, μονάχα στη λίμνη του παλατιού μπορούν να πατινάρουν. Η μαμά δεν πάει ποτέ μαζί τους, δεν μπορεί να βλέπει, λέει, μια τόσο μεγάλη «θάλασσα» από πάγο, ούτε να κάθεται να ξυλιάζει ώσπου να βαρεθούν να τρέχουν τα παιδιά με τα πατίνια τους. Αυτό το ξέρουν όλες οι μαμάδες και τη λυπούνται τη δικιά μας τη μαμά, που όλη της τη ζωή είχε ζήσει στον ήλιο και στη θάλασσα και τώρα πρέπει να ζει μέσα στα χιόνια και στις παγωμένες λίμνες.

Έτσι, κάθε Κυριακή, έρχεται πότε η μια μαμά, πότε η άλλη, να πάρουν την Ίρα και τον Βάνια βέβαια, που, όπως λένε, είναι «το πιο γλυκό και ήσυχο αγοράκι του κόσμου»! «Αχ! να είχατε και σεις τέτοιο αδελφούλη», λένε στις κόρες τους. Η Αλιόνα και η Όλια δεν έχουν αδελφό. Η Νάντια έχει έναν πιο μεγάλο από κείνη, που της δίνει κλοτσιές, αν τύχει και του αγγίξει τα χρωματιστά μολύβια του.

Η Μπάμπουσκα τις Κυριακές μένει στο σπίτι της με το «αγοράκι» της και τον Μπορίς Ιγνάντιεβιτς. Η μαμά συνήθως είναι στην κουζίνα και μια μαγειρεύει, μια ρίχνει καμιά ματιά στα βιβλία της που τα έχει

απλωμένα στο τραπέζι της κουζίνας, ανάμεσα σε μια στοίβα ρούχα για σιδέρωμα και στον μύλο που αλέθουν τα χορταρικά. Ο μπαμπάς είναι στο μεγάλο δωμάτιο κι όλο αλλάζει θέσεις στα βιβλία του, από το ένα ράφι στο άλλο, από τη μια βιβλιοθήκη στην άλλη. Σαν κοντεύει μεσημέρι, καταφθάνει ο Ντιν-νταν-ντον να φάει μαζί τους. Κουβαλάει ένα μεγάλο χαρτονένιο κουτί, που έχει μέσα παγωτό «πλομπίρ» – έτσι το λένε. Μπορεί έξω να κάνει τριάντα βαθμούς κάτω από το μηδέν, μα κείνος πάντα θα καταφθάσει με το παγωτό του.

Δεν κατάλαβα ποτέ γιατί, αφού έξω ο τόπος είναι γεμάτος φρέσκο, αφράτο, κάτασπρο χιόνι, οι άνθρωποι δεν το τρώνε, παρ'ότι δίνουν λεφτά ν' αγοράσουνε κάτι κόκκινα, πράσινα και παραδαλά παγωτά, που είναι το ίδιο κρύα σαν το χιόνι.

Η μαμά κάθε Κυριακή τον μαλώνει τον Ντιν-νταν-ντον γι' αυτό το παγωτό.

— Θέλεις να 'χει πάλι ο Βάνια τις αμυγδαλές του!

— Οχ, πια! Το τρελάνετε το παιδί μ' αυτές τις αμυγδαλές, συγχύζεται εκείνος και κάθε φορά κουβαλάει ξανά.

Όταν γυρίσουν τα παιδιά, κάνουν μεγάλες χαρές γι' αυτό το παγωτό με το αστείο όνομα. Άκου να σε λένε Πλομπίρ και να 'σαι παγωτό! Ο Βάνια τρώει λίγο φαγητό και πολύ παγωτό και πολύ συ-

χνά την άλλη μέρα έχει πονόλαιμο. Αχ! αυτά τα καρυδάκια!

Κείνη την Κυριακή δεν είχανε προλάβει καλά καλά να φύγουν τα παιδιά για το παλάτι των πιονιέρων κι εγώ δεν είχα ακόμη βαρεθεί τόσο φριχτά με τον Δημέλ και τις κούκλες, όταν άκουσα από το χολ τις ομιλίες του Ντιν-νταν-ντον και της μαμάς. Σε λίγο άνοιξε η πόρτα και μπήκαν κι οι δυο στο δωμάτιο.

— Ας καθίσουμε εδώ, λέει η μαμά, να κουβεντιάσουμε, γιατί μέσα –και δείχνει με το βλέμμα της το διπλανό δωμάτιο– θα πνιγούμε στο χαρτί και στο βιβλίο.

Αναρωτιέμαι πολλές φορές αν προφταίνει ο μπαμπάς να διαβάσει όλα αυτά τα βιβλία που κουβαλάει κάθε μέρα και τα στριμώχνει στις βιβλιοθήκες, που δεν μπορούνε τα κακόμοιρα να πάρουν ανάσα.

Δεν πρόλαβε ν' αποτελειώσει η μαμά τη φράση της και μπήκε κι ο μπαμπάς στο δωμάτιο.

— Λοιπόν, Ντιν-νταν-ντον, τι σπουδαίο έχεις να μας ανακοινώσεις; γελάει ο μπαμπάς.

— Κάθισε, κάθισε, μουρμουρίζει εκείνος, και θα τ' ακούσεις.

Η μαμά κι ο μπαμπάς κάθισαν σαν φρόνιμα παιδιά στο κρεβάτι της Ίρας, κι ο Ντιν-νταν-ντον στο

μικρό κουνιστό πολυθρόνακι. Παρόλο που ήτανε αδύνατος και κοντός, σφήνωσε για τα καλά εκεί μέσα κι έμεινε για μια στιγμή ακίνητος και βουβός. Ύστερα άρχισε να κουνάει τα χέρια του πέρα δώθε, όπως κάνει κάθε φορά πριν αρχίσει να μιλάει.

— Έχω, λοιπόν, να σας πω κάτι... κάτι, που θα αλλάξει τη ζωή μου...

— Τέλειωνε με τους προλόγους, Ντιν-νταν-ντον, λέει ο μπαμπάς, και μπες στο θέμα.

Αχ! αυτοί οι πρόλογοι, συλλογιέμαι και περιμένω απορημένα να δω τι είναι αυτό που θα αλλάξει τη ζωή του Ντιν-νταν-ντον.

— Λοιπόν, συνεχίζει ο Ντιν-νταν-ντον τονίζοντας μια μια τις λέξεις και κουνώντας πότε το ένα χέρι και πότε το άλλο, θα πάω σχολείο!

Η μαμά κι ο μπαμπάς κοιτάχτηκαν μια στιγμή απορημένα κι ύστερα ξέσπασαν σε γέλια. Εμένα, μάλιστα, θαρρώ πως από το χαμόγελο έγινε διπλό το στόμα μου, και δεν είναι δα και μικρό.

Εκείνος δε γελούσε καθόλου. Καθότανε σφηνωμένος στο πολυθρόνακι και ποτέ δεν τον είχα δει τόσο σοβαρό.

— Αλήθεια σας το λέω, έκαμε με φωνή σαν ξεκούρντιστη λιγάκι, που μονάχα σα μιλούσε για το χωριό του και την Κατερίνα την πάπια ακουγόταν έτσι.

Η μαμά κι ο μπαμπάς δε γελούσαν πια, κι εμένα το στόμα μου έμεινε ακόμη λίγο γελαστό, γιατί έτσι είναι του φυσικού του, μα μέσα μου δε γελούσα κι εγώ καθόλου. Τόσο σοβαρός ήτανε ο Ντιν-νταν-ντον!

— Η ιδέα ήτανε της γειτόνισσάς μου, της Εβγένιας Χαριτόνοβνας, λέει. Ήρθε να με δει και καθίσαμε στην κουζίνα, γιατί εγώ μαγειρεύα φασουλάδα κείνη την ώρα. «Αντόν Γκεόργκιεβιτς...» μου κάνει.

Πήγα να πέσω από το ράφι και να παρασύρω και τον Δημέλ στην τούμπα μου. Ακούς τον Ντιν-νταν-ντον να τον λένε Αντόν Γκεόργκιεβιτς! Πρόλαβα και κρατήθηκα κι άκουσα τον Ντιν-νταν-ντον να λέει παρακάτω πως η γειτόνισσά του, που δεν κάνει ποτέ της αστεία, του είπε πως πρέπει να πάει σχολείο.

— «Δε σου φαίνομαι λίγο μπαγατάκος για σχολείο» της είπα, λέει ο Ντιν-νταν-ντον.

Μα κείνη, λέει, επέμενε και του 'λεγε πως μόνο από τεμπελιά δε θέλει να καθίσει στο θρανίο. Τον καιρό, λέει, του τσάρου, οι πιο πολλοί άνθρωποι ήτανε αγράμματοι, μα σαν έγινε η επανάσταση, κάτι γέροι και γριές, χούφταλα σκέτα, κάτσανε στο θρανίο.

Ωραίο πράγμα αυτή η επανάσταση, μου 'ρθε να φωνάξω. Καλά να διώχνουνε τον τσάρο και να κάνουνε το σπίτι του μουσείο, που μου είπε η Ίρα, μα να σε στέλνουνε στο σχολείο με το έτσι θέλω! Σκέ-

που να γυρίσουμε στην Ελλάδα, να γίνει επανάσταση, να διώξουν τον τσάρο –τον βασιλιά ήθελα να πω, μου το 'μαθε κι αυτό η Ίρα, πως η Ελλάδα, δεν ξέρω γιατί, έχει βασιλιά κι όχι τσάρο– και να βάλουνε μετά με το ζόρι ως και τα γαϊδούρια να μάθουν γράμματα!

— Δε θα πάω βέβαια, λέει ο Ντιν-νταν-ντον, με την Ίρα μας που θα πρωτοπάει σχολείο τον Σεπτέμβρη. Υπάρχουνε κι άλλου είδους σχολεία, για κάτι παιδάκια σαν και μένα, που σου μαθαίνουνε από το σε πόσους βαθμούς βράζει το νερό, μέχρι την επανάσταση εδώ στη Ρωσία και τον τελευταίο παγκόσμιο πόλεμο.

Κι από κουβέντα σε κουβέντα, ξεχάστηκε το σχολείο του Ντιν-νταν-ντον και πιάσανε μια άλλη κουβέντα που την κάνουν κάθε μέρα· για το πότε θα γυρίσουν στον θείο Πλάτωνα. Εγώ ο κακόμοιρος δεν καταλάβαινα πολλά πράγματα, μα μη με παίρνετε για βλάκα, γιατί κι ο ίδιος ο μπαμπάς έλεγε και ξανάλεγε πως το θέμα δεν είναι τόσο απλό! Μια στιγμή τα μάτια του Ντιν-νταν-ντον γίνανε πολύ λυπημένα.

— Όσπου να τ' αποφασίσουν, είπε, να μας αφήσουνε να πάμε στον τόπο μας, το σαραβαλάκι που 'χω για καρδιά θα 'χει κρεπάρει.

— Μη λες ό,τι θέλεις, ψευτομαλώνει η μαμά. Το τελευταίο γράμμα του θείου Πλάτωνα λέει πως

όπου να 'ναι γυρίζουμε. Μόλις γίνουν εκλογές κι έρθει άλλη κυβέρνηση θα γυρίσουμε. Κι αυτοί ακόμα που ήμασταν παλιοί εχθροί, το θέλουν να γυρίσουμε.

— Αχ! να 'χα μια καραμελένια καρδιά σαν του Πλάτωνα, αναστέναξε ο Ντιν-νταν-ντον.

Δεν κράτησε πολύ η λύπη του, γιατί γύρισαν τα παιδιά, και με τα παιδιά δεν είναι ποτέ λυπημένος.

Ο μπαμπάς είπε στην Ίρα και στον Βάνια τα νέα, όχι πως θα φεύγανε γρήγορα για τον θείο Πλάτωνα, αλλά πως θα πήγαινε ο Ντιν-νταν-ντον σχολείο.

— Μπράβο, Ντιν-νταν-ντον, είπε η Ίρα τόσο σοβαρά, που γέλασαν όλοι.

— Θα γίνω και πιονιέρους, αστειεύτηκε κείνος, και θα φοράω κόκκινο μαντίλι στον λαιμό!

Ύστερα άρχισε να λέει μαζί με τα παιδιά ένα ποιηματάκι, που τους το είχε μάθει εκείνος στα ελληνικά:

*Φεγγαράκι μου λαμπρό,
φέγγε μου να περπατώ
να πηγαίνω στο σχολείο...*

Καθώς κατάλαβα, τα παιδάκια σαν τον Ντιν-νταν-ντον πηγαίνουνε σχολείο το βράδυ, για να λένε στο φεγγαράκι να φέγγει. Λέγανε λοιπόν κι οι τρεις

μαζί το ποίημα, κι εγώ συλλογιόμουνα πως σε λίγο θα 'μαι ο μόνος που δε θα μάθαινα γράμματα μέσα σ' αυτό το σπίτι, αφού κι η μαμά πήρε καλό βαθμό στις εξετάσεις, παρόλο που η αυστηρή Ίρα λέει πως, αν ήτανε εκείνη δασκάλα, δε θα την περνούσε τη μαμά, γιατί σε κάθε φράση κάνει και ένα δυο λάθη στα ρωσικά.

Το βράδυ, όταν έμεινα μόνος στο δωμάτιο με τα παιδιά, σαν ήρθε η ώρα να κοιμηθούμε, είχα μια πολύ παράξενη κουβέντα με την Ίρα. Ήτανε η σειρά της να με πάρει στο κρεβάτι της κι ο Βάνια είχε κιόλας αποκοιμηθεί.

— Εγώ, Πλάτωνα, μου λέει, δεν πάω πουθενά.

— Πού να πας νυχτιάτικα; απόρησα.

— Δεν πάω στην Ελλάδα, μου εξηγεί. Θα μείνω στη Μόσχα, θα πάω τον Σεπτέμβρη σχολείο, θα γίνω πιονιέρισσα, κι άμα τελειώσω το σχολείο, θα γίνω γεωλόγος και θα φύγω στην ταϊγκά κι ας έχει εκεί κουνούπια. Κι αν γίνει ξανά πόλεμος, όπως τότε με τους Γερμανούς, θα γίνω αντάρτισσα σαν τη Ζώγια...

— Μα πώς θα τα κάνεις όλ' αυτά, τη ρωτάω, αφού οι δικοί σου ετοιμάζονται να φύγουνε για τον θείο Πλάτωνα και πολύ γρήγορα μάλιστα; Τ' άκουσα που τα κουβέντιαζαν σήμερα.

— Έχω το σχέδιό μου, κάνει η Ίρα, με μια παράξενη και σίγουρη φωνή.

Έγειρε το κεφάλι της στο μαξιλάρι και τα μάτια της κοίταζαν ακίνητα το ταβάνι.

— Έχω το σχέδιό μου, ξανάπε κι έσβησε το λαμπάκι πλάι στο κρεβάτι της.

Έγινε σκοτάδι στο δωμάτιο. Μονάχα τα μάτια της Ίρας γυάλιζαν σαν καρβουνάκια.

Πετάει ο γάιδαρος; Πετάει! Και μάλιστα μιλάει.
Μόνο όμως με τον Γιάννη και την Ειρήνη, ή αλλιώς
τον Βάνια και την Ίρα, δυο αδέρφια που ζουν με
τους γονείς τους εξόριστοι στη Μόσχα. Ένα πάνινο
γαϊδουράκι, δώρο του θείου Πλάτωνα από την
Ελλάδα, με ένα φερμουάρ στο στήθος που κρύβει
μέσα μια κόκκινη καραμέλα, την καρδιά του,
γίνεται ο αχώριστος φίλος των παιδιών στον οποίο
λένε όλα τα μυστικά και τις σκέψεις τους.

Με αρχηγό την πανέξυπνη και σοφή Ίρα
καταστρώνουν ένα μεγάλο σχέδιο.
Στην πορεία όμως θα αλλάξουν γνώμη...

*Η Άλκη Ζέη δεν ξεχνάει ποτέ το παιδί. Δεν ξεχνάει ποτέ να
είναι η ίδια παιδί. Τόσο μάλιστα που πολλές είναι οι στιγμές
που μας προκαλείται η έκπληξη για το πώς πιάνει την όραση
του παιδιού. Γιατί υπάρχει στη συγγραφέα η ταύτιση με την
ψυχολογία του παιδιού και όχι ο μιμητισμός της παιδικής
συμπεριφοράς... Η λογοτεχνία για το παιδί στην Άλκη Ζέη
έχει βρει τον συγγραφέα της.*

Γιάννης Νεγρεπόντης

ISBN 978-960-501-153-6

ΒΟΗΘ. ΚΩΔ. ΜΗΧ/ΣΗΣ 5153